

סיון התשע"ז

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הבחירה המחודשת באהרון ובשבט לוי

לפרשת קרח (על פי שיעורים של הרב יונתן גרוסמן והרב עזרא ביק)

3. במדבר ט"ז, יג-יד:

"המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר. אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו..."

בצד התלונה על משרת הכהונה שזכה בה אהרן, עולה כאן תלונה קשה מאוד המזכירה את התלונה השנייה במסע בני ישראל ממצרים להר סיני (התלונה במדבר סין - שמות ט"ז) אלא שכאן לשון התלונה קשה ביותר. הכינוי של הארץ שממנה יצאו ישראל (מצרים): "ארץ זבת חלב ודבש", ודאי בא לעקוץ את משה על הבטחתו לקחת את העם לארץ שהיא "זבת חלב ודבש", ודתן ואבירים מזכירים הבטחה זו, באותה הלשון, בצורה מפורשת. יש בדבריהם התרסה קשה על מנהיגות משה ואהרן, לא רק בהקשר הכהונה, אלא בעצם הולכת ישראל במדבר. ככל הנראה, בשל תלונה נוספת זו, "זכו" לעונש מיוחד המבדילים משאר המתלוננים, מקטירי הקטורת.

לאחר בליעתם באדמה של דתן ואבירים, מופיע העונש לשאר המתלוננים מקריבי הקטורת.

4. במדבר ט"ז, לה:

"ואש יצאה מאת ה', ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת".

אלא שגם לאחר 'בחירת הקטורת' שממנה עלה כי אהרן נבחר לכהונה, העם לא התרצה והתלונן על משה ואהרן כי הם שהמיתו את מקטירי הקטורת. זוהי קובלנה קשה על משה ועל אהרן, שבשביל להגן על משרתם הרמה הם המיתו, חלילה, מאתיים וחמשים איש.

כדי להתגבר על תלונה זו, ישנו מבחן נוסף (שנים עשר מטות המונחים לפני ה'), וגם במבחן זה מתגבר אהרן על שאר נשיאי העדה. הפעם המבחן מתקבל על ידי העם, ואדרבא, תגובתם הפוכה מהטענה המקורית: הפעם הם אינם רוצים להיות חלק מעובדי המשכן, אלא חוששים מהתקרבות אל המשכן.

דרשות רבות מופיעות בחז"ל על פרשתנו, ובעיקר סביב דברי קרח: "כל העדה כלם קדשים". אולם, דווקא פשט הכתובים בפרשתנו נראה מורכב ומסובך. לעתים נראה כי ישנן חזרות על דברי התלונה או על העונש המגיע למתלוננים (השווה למשל את העונש המגיע לקרח, דתן ואבירים [ט"ז, כג-לה] ואת העונש המופיע בסמוך למקריבי הקטורת [ט"ז, לה]).

בתחילת השיעור השבוע נדון בשתי תלונות מרכזיות המופיעות בפרשה, בזו אחר זו, על משה ועל אהרן. ניוזר תחילה ברצף הספור: תחילה התלוננו קרח, דתן, אבירים, און בן פלת ומאתיים וחמשים איש נוספים, על משה ועל אהרן בטענה.

1. במדבר ט"ז, ג:

"כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'"

בשל ערעור זה על מנהיגותם של משה ואהרן הוחלט לבדוק מיהו הנבחר על ידי ה'. כל מי שחשקה נפשו במשרה הרוחנית הנידונה (עבודה במשכן ככוהן) התבקש להקטיר קטורת.

2. במדבר ט"ז, טז-יח:

"ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה'. אתה והם ואהרן מחר. וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטורת, והקרבתם לפני ה' איש מחתתו, חמשים ומאתים מחתת, ואתה ואהרן איש מחתתו. ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש וישמו עליהם קטורת".

הקטרה זו מהווה בחינה האיש שאותו בחר ה' לעבוד במשכנו.

במקביל לבחינה הנערכת לשם בירור שאלת הנבחר, ישנו עונש ספציפי לקרח, דתן ואבירים - בליעתם בתוך האדמה. העונש המיוחד להם קשור ככל הנראה לתלונה הנוספת שהם השמיעו.

5. במדבר י"ז, כז-כח:

"ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר: הן גוענו אבדנו, כלנו אבדנו. כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות, האם תמנו לגוע?"

לסגנון הכתוב בתארו חשש זה יש מאפיינים שיריים מובהקים (גוענו אבדנו / כולנו אבדנו; כל הקרב הקרב אל משכן ה'; סיום מעין הפתיחה היוצר מסגרת ספרותית - הן גוענו... תמנו לגוע). המוטיבים השיריים משקפים את פחדם וחששם של העם. מרוב פחד הם מוצגים כמגמגמים ("כל הקרב הקרב") ומדברים מתוך בלבול.

6. פתרון הבעיה שהעם העלה הוא (במדבר י"ז):

"ויאמר ה' אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשא את עוון המקדש"

וכך חוזה למעשה הכתוב לתחילת הספור וסוגר את המעגל. בתחילה התלונן העם (לפחות חלקו) על בחירת אהרן דווקא לכהונת המקדש, ולבסוף מוצגת בחירה זו עצמה כפתרון לבעיה שהעם העלה וכפתרון לחששם הגדול.

אולם בקריאה זו ישנן כמה בעיות הקשורות בעצם התפתחות העלילה. נתמקד כעת בשלוש בעיות:

א. היכן תוצאות המבחן הראשון - הקטרת הקטורת? לא ראינו כי ה' בחר בקטורת אחת על פני האחרות.
ב. התלונה השנייה התמקדה בטענת העם כי "אתם המתם את עם ה'". התגובה צריכה לכלול בתוכה הוכחה כי ה' המית את מקטירי הקטורת, ולא משה ואהרן. אך במקום זאת, אנו מוצאים מבחן נוסף הנוגע לתלונה הראשונה - מיהו הנבחר!

ג. מדוע חשש העם מפני קרבה למשכן מופיע לאחר בחירת מטה אהרן? איש לא מת בשלב זה בגלל קרבה יתרה למשכן. חשש זה ראוי היה שיופיע לפני כן, לאחר שריפת מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת!

על מנת להבין את התפתחות הסיפור, נתמקד תחילה בשאלה הראשונה. היכן תוצאות בחינת הקטורת?

ומסביר הרב יונתן גרוסמן, שהקטרת קטורת מבררת מיהו הראוי לכהונה. הנחת היסוד העומדת בבסיס הבדיקה היא ש"איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא" (י"ז, ה) הקרב להקטיר קטורת ימות, משום שרק לכהן, הנבחר על ידי ה', מותר להקטיר קטורת.

כלומר, מבחן זה שערך משה לכל הטוענים לכתר הכהונה, איננו מבחן חיצוני לבחירה, אלא הוא תוצאת הבחירה עצמה. רק הנבחר ראוי להקטיר קטורת, וממילא הוא יחיה לאחר הקטרה זו, אך אם אינך נבחרת על ידי ה' ובכל זאת הקטרת קטורת, אחת דינך למות. ממילא, את תוצאת המבחן ניתן לראות.

7. במדבר ט"ז, לה:

"ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת"

כלומר, זה לא עונש על התלונה, אלא בירור של התלונה עצמה. כל מי שניגש להקטיר קטורת מול אהרן הסתכן שמא איננו ראוי באמת לכהונה ואז הוא ישלם על נסיון זה בנפשו. לשון זו - "ואש יצאה מאת ה' ותאכל" - מזכירה לנו את לשון הריגת נדב ואביהו ביום השמיני למילואים.

8. ויקרא י' ב:

"ותצא אש מלפני ה' ותאכל אתם וימתו לפני ה'"

הקשר שבין שני הספורים ברור - בשני המקרים נשרפים אלו שמקטירים קטורת זרה אשר לא צוו. לאו דווקא כעונש על דבר מה שעשו, אלא על עצם הקטרת הקטורת האסורה!

לאור הבנה זאת, מסביר הרב יונתן גרוסמן, שכאשר העם מתלונן על משה ואהרן שהם אלו שהמיתו את עם ה', אין כאן תלונה נוספת, אלא ערעור ההוכחה המרכזית לכך שאהרון נבחר על ידי ה'. כל הנחת היסוד של בחינת הקטורת הייתה שמי שאינו ראוי להקריב קטורת מת על ידי ה', מת בשל עצם הקרבה האסורה אל הקודש, אולם אם משה ואהרן המיתו את מקריבי הקטורת, הרי שדבר לא הוכח, ואהרן לא נבחר. על כן, (וזהו ההסבר לשאלתנו השנייה), נעשה כעת בירור נוסף לטענה הראשונה של העם. הבחינה הנוספת שנעשית לא באה לענות באופן ישיר על הטענה כי משה ואהרן המיתו את מקריבי הקטורת, אלא להוכיח שוב את בחירת אהרן, לאחר שהעם סירב לקבל את תוצאת הבחינה הראשונה.

הכתוב מדגיש כי כאן אנו חוזרים שוב על הבחינה הראשונה, וכי אין כאן הוכחה לדבר מה חדש, על ידי השוואה ברורה של תהליך התלונה הראשונה - "כל העדה כלם קדשים" לתהליך התלונה השנייה - "אתם המתם את עם ה'". כל המוטיבים המופיעים בתלונה הראשונה מופיעים גם בשנייה. נערוך השוואה זו בקצרה:

א. התלונה:**9. במדבר ט"ז, ג:**

"ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'"

10. במדבר י"ז, ו-ז:

"וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר: אתם המתם את עם ה'. ויהי בהקהל העדה על משה ועל אהרן"

אהרון, לא נהרג בה איש - חושש העם מהתקרבות אל המשכן, כאשר היינו מצפים שחשש זה יופיע לאחר הבחינה הראשונה שבה נהרגו יותר ממאתיים וחמישים איש. לדבריו, רק לאחר תוצאת הבחינה השניה, מתברר לעם כי מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת אכן נשרפו בשל הקרבתם קטורת מבלי שהיו רשאים לעשות כן. בתחילה, העם חשד במשה ובאהרון שהם אלו שהמיתו את "עם ה'", וממילא אין מקום לחשש מפני הקרבה לקודש. רק לאחר שאהרון נבחר באופן גלוי וברור, הבין העם כי גם תלונתו השנייה מתבטלת מאליה, וכבר בבחינה הראשונה המית ה' את אלו שלא נבחרו להקטיר קטורת, ולא נבחרו לשרת את ה', וכעת החשש הגדול מפני הקרבה אל הקודש, הגוררת מוות לאלו שאינם מורשים בכך, עולה בכל עוצמתו.

הבחירה המחודשת בשבט לוי:

הסברנו לעיל את פריחת מטה אהרון כהוכחה לבחירה המחודשת באהרון. אלא שמטה אהרון, מייצג לא רק את אהרון אלא את כל שבט לוי, שהרי המטה של אהרון היה אחד משניים-עשר – אחד לכל שבט. כמו כן, מיד לאחר נס המטה התורה מביאה את ציווי ה' לכוהנים והלויים. נראה לאור זאת שנס המטה לא מהווה הוכחה לבחירת אהרון בלבד (ובחירת הכוהנים), אלא לכל שבט לוי. נקודה זו מודגשת על ידי הניסוח של הציווי על לקיחת המטות.

19. במדבר י"ז, י"ח:

"וְאֵת שֵׁם אֶהְרֹן תִּכְתֹּב עַל מִטָּה לְוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:"

כן בדרך בה התורה מתארת את תוצאות המבחן.

20. במדבר י"ז, כ"ג:

"וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל אֱהֹרָן הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ פָּרַח מִטָּה אֶהְרֹן לְבֵית לְוִי"

כלומר, אף על פי שאהרון אינו לוי "רגיל" (בכך שהכוהנים מובדלים משאר שבט לוי), כיוון שמטה אחד בלבד מייצג את שבט לוי כולו, שמו של אהרון נכתב על מטה שבטו כשם ששמו של הנשיא של כל שבט אחר נכתב על המטה השייך לשבט שלו. (ראו רש"י במקום).

זה כמובן מסביר, מדוע מיד לאחר מכן מופיע הציווי לאהרון הנוגע למעמד המוקדש של הכוהנים והלויים.

21. במדבר י"ח, ב':

"וְגַם אֶת אֶחָד מִמִּטָּה לְוִי שִׁבְט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֶתָּךְ..."

ההמשך ההגייוני של בחירת שבטו של אהרון הוא הציווי הנוגע לתפקידם של הלויים באוהל מועד.

אלא, שעדיין נשארות מספר שאלות מתמיהות.

א. מדוע מדגישה התורה שהמטה שפרח הוא "מטה אהרון" ולא מטה שבט לוי? אפילו אם נזכור כי המטות

ב. תגובת משה:

11. במדבר ט"ז, ד:

"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פְּנָיו"

12. במדבר י"ז, ז':

"וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם"

ג. גילוי כבוד ה' באוהל מועד:

13. במדבר י"ז, ז':

"וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח אֶת כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד,

וַיֹּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעֵדָה"

14. במדבר י"ז, ז':

"וַיְהִי בַהֲקֵל הָעֵדָה עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה כְסֵהוּ הָעֲנַן, וַיֹּרָא כְבוֹד ה'"

ד. דברי ה':

15. במדבר ט"ז, כא:

"הַבְּדִלוּ מֵתוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרָגַע, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם"

16. במדבר י"ז, ז':

"הֲרִמּוּ מֵתוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרָגַע, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם"

בשני המקרים מנסים משה ואהרון לבטל את רוע הגזירה. בפעם הראשונה בתפילה, ובפעם השנייה, בכפרת אהרון על העם על ידי הקטורת.

ה. בחינה לנבחר:

כפי שכבר אמרנו, בשני המקרים נעשית בחינה שבה גובר אהרון על מתנגדיו ומוכיח כי הוא הראוי והנבחר לכהונה.

ו. עשיית זיכרון לבחינה:

17. במדבר י"ז, ב-ה:

"וַיִּרַם אֶת הַמַּחֲתָת מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת הָאֵשׁ זֶרֶה הַלֵּאָה... וַיְהִי לְאוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל... זְכוֹרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (י"ז, ב-ה). "השב את מטה אהרון לפני העדות למשמרת, לאות לבני מרי."

למעשה, אם נמשיך את ההשוואה ניווכח כי אל מול תלונת העם לאחר לקיחת המחנות לזיכרון: "אתם המתם את עם ה'", מופיע כעת: "הן גוענו אבדנו, כלנו אבדנו". המוות, שהיה נושא התלונה על משה ועל אהרון, מהווה כעת מצע לחשש גדול של העם מפני קרבה אל הקודש.

18. לדעת הרב יונתן גרוסמן:

מטרת הכתוב בהשוואה של שני התהליכים שבפנינו, היא לחדד בפני הקורא כי למעשה אין כאן שני תהליכים שונים, שתי תלונות שונות הבאות זו בעקבות זו; יש לראות את התהליך השני כחוזר על התהליך הראשון, לאחר שהעם סירב לקבל את תוצאת המבחן הראשון - בחירת אהרון בעצם העובדה כי הוא חי, ודחיית שאר מקטירי הקטורת, בעצם מיתתם כמקטירי אש זרה אשר לא צוו.

לאור זאת עונה הרב גרוסמן על השאלה השלישית שהצגנו לעיל: מדוע רק לאחר הבחינה השנייה - פריחת מטה

מדוע, אם כן, התורה חוזרת על הציווי העוסק במעמד המיוחד ובתפקידיהם של הלויים באוהל מועד בסיום הסיפור על מרד קרח, כשכל זה כבר נאמר קודם לכן, מיד לאחר הקמת המשכן?

שתי פרשיות הנוגעות בלויים מופיעות לפני סיפור קרח, ומקבילות להן שתי התייחסויות מיד לאחריו.

הראשונה, פרשת במדבר:

23. במדבר ג', ה'-ט':

"הַקָּרֵב אֶת מִטָּה לְוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ... וְנִתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים וְנִתְּנָה הֵמָּה לּוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:"

השנייה, פרשת בהעלותך:

24. במדבר ח', ה'-י"ד:

"קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם... וְהַקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם... וְהִנִּיף אֶהְרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לְפָנֵי יְקֹוֹק... וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:"

25. ומאוחר יותר (במדבר ח' ט"ז-י"ט):

"כִּי נִתְּנִים נְתָנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטֹרְתְּ כָּל רֶחֶם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי... וְאָקַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֵתְנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתָנִים לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..."

בהשוואת פרשת המינוי (1) וזו של הטהרה (2), ניתן לשים לב להבדל ברור אחד ומאפיין משותף אחד. ההבדל הוא שבפרשת במדבר הלויים ניתנים ישירות לאהרון על ידי בני ישראל ("נתונים נתונים הָמָה לּוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"), בעוד שבפרשה השנייה הם נלקחים על ידי ה', וניתנים לאהרון על ידי ה' מתוך בני ישראל.

לפי התיאור בפרשה השנייה, מעמדם של הלויים מייצג מטלה קדושה – הם מוקדשים "לִי" – ורק לאחר מכן הם מושמים לשירות במשכן ולכפרה על בני ישראל. בפרשה הראשונה, הלויים הם מתנה מבני ישראל לכהנים (ג'), ו"וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ"). הקדושה עצמה טבועה בכהנים; ומכאן הסיום של הפרשה: "וְאֵת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד וְשָׂמְרוּ אֶת פְּקֻדֹתָם וְהָזַר הַקָּרֵב יוֹמָת:" (ג', י').

עם זאת, יש חוט משותף הקושר בין שתי הפרשות. באף אחת מהן אין אזכור ולו קל לקשר שבטי בין הלויים ואהרון. הכהנים (למעשה אהרון, בשלב זה) מוצגים כקבוצה נפרדת לחלוטין, לה ניתנים הלויים. אין שום מאפיין משותף לשתי הקבוצות – האחת נתונה לחלוטין לשליטת השנייה. מעמדם של הכהנים נראה כמשהו שנקבע לפני זמן רב, ללא שום קשר למינויו של שבט לוי. בשלב זה הלויים ניתנים לאהרון לא בגלל שהוא בן השבט שלהם, ולא בגלל שמעמדו מתרחב וכולל גם את קרובי משפחתו, אלא משום שהם נבחרו מתוך בני ישראל למשימה זו.

הובאו על ידי נשיאי השבטים, הרי שהעובדה שהתורה מתייחסת למטה כאל "מטה אהרון" (י"ז, כ"א, וכן כאל "מִטָּה אֶהְרֹן לְבֵית לְוִי" בפסוק כ"ג) נראית כמצביעה על קשר אישי לאהרון הכהן עצמו.

ב. מדוע נדרשים הנשיאים, ואהרון בכללם, לכתוב את שמם על המטות? עצם כתיבת השם מעידה על קשר אישי למטה, מה שאינו מתאים אם המטה אינו אלא סמל לשבט.

ג. ביחס לאהרון, שכלל אינו לוי (לפחות לא במובנה המלא של המילה – השאלה ההלכתית האם כהן הוא גם לוי נידונה באחרונים; ראו חידושי רבנו חיים הלוי, הלכות איסורי ביאה ט"ו, ט"ז), הדרישה של כתיבת שמו של הנשיא על המטה יצרה בעיה מסוימת לה נדרשה התורה לספק הסבר מיוחד, כפי שראינו לעיל.

לסיכום, אם כל העניין כאן הוא השאלה איזה שבט נבחר לכהן בתפקיד של הלויים, היה פשוט יותר ומתאים יותר לא לכתוב את שמות הנשיאים, ולתורה לא היתה סיבה לכנות את המטה הפורח "מטה אהרון".

בראיה רחבה יותר, קשה להבין מדוע יש בכלל צורך לחזק את בחירתו של שבט לוי. למי מלבד עדתו של קרח היו תלונות כלשהן על בחירתם של הלויים? ודאי לא לקרח עצמו, שגם הוא לוי; כשם שמשנה נזף בו.

22. במדבר ט"ז, י':

"וַיִּקְרַב אֲתָךְ וְאֵת כָּל אַחֶיךָ בְּנֵי לְוִי אֲתָךְ וּבְקִשְׁתֶּם גַּם כְּהֵנָּה:"

דתן ואבירם אינם מראים כל סימן לשאיפה לשרת במשכן. גם מאתיים וחמישים הנשיאים נבחנו בהקטרת קטורת, שהיא חלק מתפקיד הכהנים ולא הלויים. מבחן זה מודד אותם מול אהרון באופן אישי, כל אחד מהם כאינדיבידואל המקטיר קטורת. (וראיה לכך שאין מדובר על מבחן שבטי ניתן להביא מכך שמאתיים וחמישים המקריבים אינם מזוהים לפי שבטים, ומספרם אינו מתחלק ב-12.)

כפי שהסברנו לעיל, כל הפרטים של מחלוקת קרח מצביעים על מתקפה על מעמדו של אהרון, וכתוצאה מכך גם על משה. מדוע אם כן, לאחר מותם של מאתיים וחמישים אנשים, נפתר הקונפליקט לבסוף על ידי מינוי שבט לוי? נראה לכאורה כי מה שבאמת נדרש כאן הוא אישור נסי לבחירת אהרון הכהן, ולא דווקא לבחירת שבטו.

הרב עזרא ביק, מציע לענות לשאלות אלו, באמצעות השוואת הציוויים הנוגעים למעמדם וחובותיהם של הלויים כפי שנכתבו כאן, עם הציוויים המקבילים המופיעים מוקדם יותר, בפרשות במדבר ובהעלותך.

גם אם בני ישראל זקוקים לתזכורת והדגשה בדבר מינויים של שבט לוי, אהרון עצמו ודאי אינו זקוק לכך.

נותרנו עם השאלה מה הקשר בין הוויכוח על בחירתו של אהרון לשאר שבט לוי. לדעת הרב עזרא ביק התשובה לשאלה זו היא: בעת שהלויים נתפשו כבלתי מקושרים לכוהנים, רצו מאתיים וחמישים הנשיאים את הכהונה לעצמם. הם שאפו להקטיר קטורת ולעבוד במשכן, ולהתקרב בכך לשכינה. (הנצי"ב בתחילת הפרשה מסביר כי חטאם של מאתיים וחמישים הנשיאים היה רדיפה נלהבת מדי אחר קדושה, בניגוד לדתן ואבירם שחיפשו תהילה לעצמם ואהבו סכסוך לשם הסכסוך). הם ראו בהבחנה בין הכהנים ללויים סימן לכך שרק מי שהתקרב אל הקודש ("וְהִזְרָה הַקֶּרֶב יוֹמָתִי") מתכנה "קדוש"; רק לאותם אנשים מיוחדים, כמו אהרון, יש קשר ישיר עם הקדושה. הלויים, לתפישתם, היו לא יותר מאשר משרתים, בעלי מקצוע, ולא קבוצה נבחרת עם שליחות מיוחדת. אם כך, הקדושה לא משתייכת לקבוצה כיחידה אחת, אלא לאישיות אחת, מיוחדת ונבחרת (מעמדו של אהרון, ככלות הכל, היה יחיד במינו, כפי שמודגש בפרשות בתחילת ספר במדבר – הלויים נועדו לשרת את אהרון). הצהרתו של קורח כי "כָּל הָעֵדָה כֻּלָּם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכָם הִי" בערה כאש במאתיים וחמישים הנשיאים ולא נתנה להם מנוח. הם דרשו קדושה עבור כל העם – הקדושה הטבועה בברית של עם ישראל עם ה' אינה זקוקה למתווכים, ללא קשר למידתם האישית.

הנצי"ב מסביר את הסמליות של השקדים והפרחים על המטה – שקדים מסמלים את הכהונה, ופרחים את הלוייה. נוכל להוסיף כי השקדים צומחים מן הפרחים. כעת ברור כי כולם (הקבוצה כשלם, כעדה) קדושים, ולכל אחד יש מקום בתוך המכלול. ברגע שהעיקרון של קדושת העדה כולה הובהר, והובהר כי אהרון צומח מתוך בית לוי, כבר לא היה קשה לקבל את ההבדלים במשימות הספציפיות ובדרכי הגישה למשכן ולשכינה. ברגע שהמוקד של הדבקות בה' הושם על העם, כל פרט יכול למצוא את משימתו ואת מקומו, ללא צורך לפזול לעבר תחומים שלא נועדו עבורו. אם תפקידו של אהרון נגזר מזה של הלויים, ותפקיד הלויים נגזר מעם ישראל כולו, אין יותר צורך לאף יחיד להקטיר קטורת. בקולקטיב, שבו הקדושה שייכת לקבוצה בשלמותה, כל אחד נוטל חלק במשימה אחרת, בעל תרומה אחרת וניצוץ אחר.

בהתאם לכך אנו רואים את הציווי החוזר של הקב"ה למשה ואהרון להבדיל עצמם מתוך העדה כציווי הקורא להפרתו הוא – לא רק מנקודת מבטם של אותם רועים דגולים הדואגים לגורל האומה, אלא גם מכוח גורלם ומעמדם הם עצמם. אם משה ואהרון יפרידו עצמם מתוך העם, האם הם יישארו במעמדם? הרי מסירותם וקרבנותם לעדתם היא זו ששומרת ומחזיקה את המסגרת של קדושה עבור כל העם, משה ואהרון בכללם.

כשאנו מתבוננים בפרשת קרח, אנו רואים ששתי הפרשיות הקודמות חוזרות על עצמן, בהבדל אחד:

26. **במדבר י"ח, א'-ה':**

" וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן וּבְנֵיךָ וּבֵית אָבִיךָ אֲתָדָה תִּשָּׂאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָדָה תִּשָּׂאוּ אֶת עֹן כְּהֹנְתְּכֶם: וְגַם אֶת אַחִיךָ מִטָּה לֹוי שֶׁבֶט אָבִיךָ הַקָּרֵב אֲתָדָה וְיָלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׂרְתוּךָ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָדָה לִפְנֵי אֱהֱל הָעֵדֻת:"

27. **במדבר י"ח, ו'-ז':**

"וַאֲנִי הִנֵּה לִקְחֹתִי אֶת אַחִיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֶם מִתְּנָה נְתַנִּים לִיקְוֹק לְעֵבֵד אֶת עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד: וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָדָה תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֹנְתְּכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּצְוָה... וְהִזְרָה הַקָּרֵב יוֹמָת:"

גם כאן נמצאים שני האספקטים של מעמד הלויים, אם כי ההבחנה ביניהם פחות חדה. מצד אחד, הם מיוחדים, כמו הכהנים (החלק הראשון, המקביל לפרשת בהעלותך); ומצד השני הם ניתנו לכוהנים לשרתם ("וְיִאָּתְּה וּבְנֵיךָ אֲתָדָה תִּשְׁמְרוּ... וְהִזְרָה הַקָּרֵב יוֹמָת").

עם זאת, מה שמשותף לשני הקטעים, בניגוד לפרשיות שלפני פרשת קרח, הוא ההתייחסות החוזרת ללויים כאחיהם של הכהנים; הם בני משפחתו של אהרון ובני שבטו. נקודה זו מודגשת יותר בפסקה הראשונה, שנסובה סביב קדושתם של הלויים: אהרון ובניו (הכהנים) ובית אביו (הלויים) **איתו** ישאו את עוון המקדש. ה"הקרבה" נעשית גם היא "אתך"; קריבה אחת אל המקדש המחולקת לשניים. אך גם הקטע השני, המתאר את הלויים כמשרתי הכהנים, מתאר אותם **כאחיהם** של הכהנים.

כעת נהיה ברור שפרספקטיבה זו על הכהנים והלויים כמשתייכים לרצף אחד, והתפישה של הכהונה כחלוקה פנימית של שבט לוי, מבטאות את המשמעות האמיתית של מבחן המטות. פריחת "מטה אהרון לבית לוי" מסמלת את בחירתו של שבט לוי, שהוא שבטו של אהרון – ואהרון בתוכם. מבחינה מעשית, אין ספק שכוונת הדבר היא שיש כאן הוכחה לא רק לבחירתו של שבט לוי אלא גם בחירתו של אהרון לכהונה.

הרב עזרא ביק מדגיש שאין כאן שתי הוכחות נפרדות בו-זמנית, אלא הוכחה אחת לתופעה הכפולה. ומכיוון שעיקרה של מחלוקת קורח נגע באהרון, התשובה צריכה להיות מובנת בהקשר זה – בחירתו של אהרון מובטחת על ידי בחירתו של שבט לוי. מעמדם של הלויים אינו המשך של מעמד הכהונה; להיפך, הכהונה מייצגת את האריסטוקרטיה של שבט לוי. שמו של אהרון מופיע על מטה שבט לוי, בדיוק באותו אופן ששם של הנשיאים האחרים מופיעים על מטותיהם, ומשתמע מכאן שאם מישוהו אחר היה הנשיא החוקי של שבט לוי, הוא היה הכוהן בזכות פריחת מטה לוי. הכהונה היא אצולת שבט לוי.